

ללמד המקום

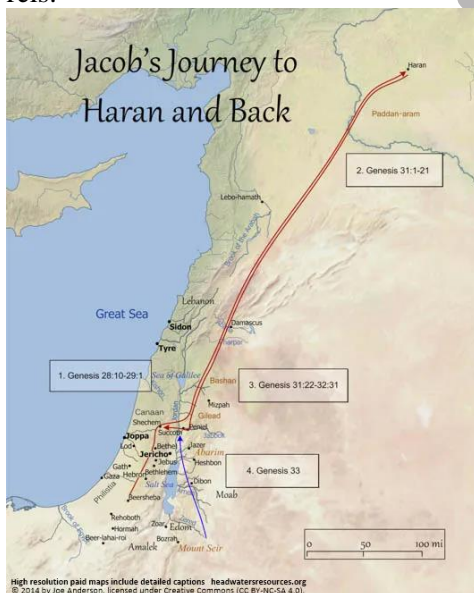
Parasha Vajetzei וַיֵּצֵא Hij ging uit.
Bereshiet (Genesis) 28:10-32:3

Wormgaten

De parasha van deze week, Vajetzei , begint met Jacob die op weg gaat naar de geboorteplaats van zijn moeder in Haran. Eenmaal op weg gebeurt er dan ook iets heel bijzonders. We lezen dat hij onderweg plotseling “tegen” een bijzondere plek “botste/aanliep” Bereshiet (Genesis 28:11) die Beit El bleek te zijn , het “Huis van God”. Jakob was verrast toen hij zichzelf daar aantrof (28:16), vermoedelijk de plaats van het toekomstige Huis van God, de Tempel in Jeruzalem. De wijzen (Sanhedrin 95b) leggen uit wat er gebeurde:

"En Jakob ging uit Be'er Sheva en ging naar Haran..." het wordt gevolgd door " ogenschijnlijk nadat hij in Haran was aangekomen : “En hij ontmoette [vayyifga] de plaats, en hij sliep daar, want de zon was ondergegaan” Bereshiet (Genesis 28:11). Dit betekent dat toen Jacob in Haran aankwam , hij zei: Is het mogelijk dat ik een plaats omzeilde waar mijn voorvaders baden en dat ik daar niet bad? Hij probeerde terug te keren naar Beit El. Toen hij er eenmaal over nadacht om terug te keren, werd het land voor hem gesloten, en onmiddellijk: 'En hij ontmoette de plaats', waarmee hij aangaf dat hij daar onverwachts aankwam, eerder dan hij zonder een wonder zou zijn aangekomen.

Onze wijzen stellen dat er een wonder plaatsvond nadat Jacob Haran had bereikt. Hij had er spijt van dat hij niet langskwam op de plaats van de toekomstige Tempelberg, waar Abraham en Isaak hadden gebeden, waardoor de aarde onder zijn voeten schijnbaar ‘samentrok’ en hij plotseling naar Jeruzalem werd geteleporteerd. In feite stellen de wijzen dat een dergelijk wonder voor drie mensen in de Tenach heeft plaatsgevonden: eerst Eliëzer, de dienaar van Abraham, daarna Jacob in de sidra van deze week, en ten slotte koning Davids generaal Avisai. Voor elk ervan is er Schriftuurlijk bewijs. Toen Eliëzer bijvoorbeeld in Haran was aangekomen, verklaarde hij: "Ik ben vandaag naar de bron gekomen" Bereshiet (Genesis 24:42), wat impliceert dat hij diezelfde dag op reis was gegaan. Eliëzer kon op wonderbaarlijke wijze in minder dan een dag van Be'er Sheva naar Haran gaan, een aanzienlijk lange reis.

Dat is dan dus ongeveer 740 Km

Dit fenomeen zou later bekend worden als kefitzat haderekh , ‘vrij vertaald het pad springen’, en zou ook in rabbijnse verhalen voorkomen. Engelen hebben een soortgelijk vermogen om schijnbaar over grote afstanden te teleporteren. In één verhaal verkocht Rav Kahana ooit wat goederen en probeerde een vrouwelijke klant hem te verleiden (Kiddushin 40a). Hij vluchtte snel in nood, rende naar het dichtstbijzijnde raam en sprong! De engel-profeet Eliyahu verscheen en ving hem op en klaagde dat hij onmiddellijk een afstand van “vierhonderd parasangs” moest afleggen om hem te redden. Een

ללמד המקום

parasang, of parsas , is de gemiddelde afstand die iemand in 72 minuten aflegt; algemeen wordt aangenomen dat deze ongeveer 5 kilometer bedraagt. Eliyahu vloog dus in een flits zo'n 2000 kilometer om de rabbijn te vangen. Rav Kahana verontschuldigde zich en klaagde dat hij vanwege zijn armoede zijn toevlucht moest nemen tot verkoper. Eliyahu gaf hem een vat vol geld om hem van zijn baan te bevrijden.

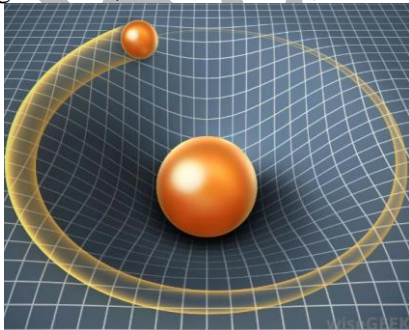
Ondertussen stelt de Zohar (I, 4b-5a) dat de kwaadaardige engel Samael in één moment maar liefst 6000 parsas kan doorkruisen. Dit getal is niet willekeurig, want de Talmud berekent dat de omtrek van de aarde 6000 parsas is dit kunnen we vinden in Pesachim 94a. Dit is een ongelooflijk stukje Talmudische wetenschap, als je bedenkt hoe weinig er toen over de wereld bekend was. Tegenwoordig weten we dat de exacte omtrek van de aarde 40.075 km bedraagt, een waarde die dicht bij die van onze wijzen ligt van toen die tijd. Als we de juiste veronderstelling maken en bedenken dat de wijzen exact moeten zijn geweest in hun kennis, zouden we in feite in staat kunnen zijn de lengte van een Talmudische parsas te identificeren.

Hoewel in de halacha over het algemeen wordt berekend dat een parsas tussen de 4 en 5 kilometer lang is, kunnen we echter door 40.075 km te delen door 6000 concluderen dat een parsas dicht bij de 6,68 kilometer moet liggen. Dit komt ook meer overeen met het idee dat een parsas een afstand van 72 minuten is: de gemiddelde loopsnelheid van mensen is 5 km per uur (1,42 meter per seconde, volgens de meest nauwkeurige metingen), dus een parsas gedefinieerd als 6,68. km ligt dan ook veel dicht bij de wetenschappelijke realiteit.

Jacob's Ladder door de ruimtetijd

De Talmud in Chullin 91b berekent dat de afstand van de Hemelse Ladder die Jacob in zijn visioen zag maar liefst 8000 parsas was, wat ruim 50.000 km zou zijn. Het woord dat door onze wijzen wordt gebruikt is rochav , wat 'breedte' betekent. Een oppervlakkige lezing van de Talmud suggereert dan dus dat elke engel 2000 parsas breed is (dit is gebaseerd op Daniël 10:6), en aangezien Jacob vier engelen zag, moet de breedte van de ladder 8000 parsas zijn geweest. Dit is echter niet een logische verklaring als het letterlijk wordt opgevat, want waarom zou de vorm van een engel 2000 parsas breed zijn? En als dat zo was, hoe kon Jakob dan zelfs maar de aanblik van een engel vastleggen in zijn beperkte gezichtsveld? De Talmud moet ons dus iets anders leren. De grote vraag echter hier is dan: waarom zou je de taal van breedte gebruiken in plaats van lengte of hoogte, zoals je zou verwachten?

Als het gaat om het begrijpen van de kosmos, spreken we bijna altijd van een 'weefsel van ruimtetijd'. Misschien wel de grootste prestatie van Albert Einstein is het pionieren van de wetenschap erachter, waarbij hij bewijst dat de drie dimensies van ruimte en de dimensie van tijd niet gescheiden zijn, maar met elkaar verweven. Hiermee kon hij de zwaartekracht veel nauwkeuriger verklaren, wat aantoonde dat grotere lichamen een grotere "dip" in de stof maken, waardoor voorwerpen naar zich toe worden getrokken, net als een cent die door een trechter rolt.

En omdat ze geïntegreerd zijn, kunnen sterke zwaartekrachteffecten zowel de ruimte als de tijd vervormen. We visualiseren de ruimtetijd doorgaans als een plat 'weefsel', met hemellichamen erover verspreid. Tegenwoordig weten we zelfs dat het universum inderdaad plat lijkt. Dit is van enorme betekenis .

ללמד המקום

In de Torah kan de term Aretz verwijzen naar zowel de aarde zelf als het bredere fysieke universum in het algemeen. Als we lezen dat HaShem in het begin et shamayim v'et ha'aretz schiep, definiëren we het niet eenvoudigweg als de “hemel” en de “aarde”, want die werden pas op dag twee en drie geschapen. In plaats daarvan schiep HaShem het hele spirituele rijk (shamayim) en het hele fysieke universum (aretz). Onze wijzen merkten lang geleden op dat de wortel van aretz (ארץ) dezelfde is als ratz (רץ), “rennen”, belangrijk om te onthouden aangezien alles in dit universum voortdurend in beweging is. Nog ongelooflijker is het feit dat we tegenwoordig weten dat het universum voortdurend uitdijt en dat verre sterren van ons ‘wegrennen’. Als de Tenach een idioom gebruikt als kanfot ha'aretz, de 'hoeken' of 'randen' van het universum, kan dit dus vrij letterlijk worden gelezen. Lange tijd waren er mensen die begrepen dat deze Torah-uitspraken een platte aarde impliceerden, terwijl ze in werkelijkheid hadden kunnen verwijzen naar een dieper wetenschappelijk begrip van ‘platheid’ van het hele universum.

En dat brengt ons terug bij de precieze Talmudische taal van rohav, ‘breedte’, op een plaats waar we misschien hoogte hadden verwacht. Uiteraard hebben we wel een hoogtemaat. Wanneer we echter uitzoomen naar een ‘plat’ universum, visualiseren we het eigenlijk alleen in termen van breedte, alsof het zich op een tweedimensionaal vlak bevindt. Verdergaand toonde Einstein later, samen met een andere Joodse wetenschapper genaamd Nathan Rosen, aan dat het theoretisch mogelijk zou zijn om de ruimtetijd te ‘buigen’ en twee punten te verbinden die enorm ver uit elkaar liggen. Het meest simpele voorbeeld hiervan is hetzelfde zijn als stof omvouwen en dan een gat door beide lagen prikken. Zo’n “Einstein-Rosen-brug”, beter bij ons bekend als een wormgat, zou het mogelijk maken om in zeer korte tijd over extreem grote afstanden te reizen. Met andere woorden, het zou heel erg lijken op kefitzat haderekh! Een wormgat verkort dus de reis door ruimtetijd te buigen en door vervolgens een brug te vormen.

Dus wat onze wijzen misschien in het geheim hebben geïmpliceerd bij het beschrijven van de breedte van de Jacobs ladder, is dat dit een soort wormgat was en 8000 parsas besloeg, oftewel meer dan 50.000 km. Dit is een afstand die zelfs groter is dan die van de aarde, en wetenschappelijk gezien zouden we kunnen verwachten dat wormgaten zo groot zouden zijn. Zo'n wormgat werd bijvoorbeeld nauwkeurig weergegeven in de film Interstellar, waardoor de hoofdrolspelers onmiddellijk naar een ver zonnestelsel konden reizen om daar ergens een nieuw thuis voor de mensheid te vinden.

Het is zeer de moeite waard om hier op te merken dat toen onze wijzen de soort van teleportatie van Jacob beschreven, dat ze zeiden kaftzah ha'aretz. Waarbij ze dus opnieuw de term aretz gebruikten, en hiermee impliceerden dat deze voor hem “sprong” of “samentrok”. Een andere term voor dit fenomeen, die meer aansluit bij de taal van de Talmud, zou dus eigenlijk kefitzat ha'aretz zijn, hiermee doelend op het kromtrekken van het ruimte-tijdweefsel van dit universum. Kefitzat haderekh is ook meer accuraat, omdat het inhoudt dat men “het pad oversloeg” en een alternatieve kortere weg van het ene punt in het universum naar het andere vond. Dit lijkt ook op de Sinaï te zijn gebeurd. Onze wijzen vergeleken de Jacobs ladder ook met de Sinaï-openbaring, en de Zohar (I, 149a, Sitrei Torah) merkt zelfs op dat de numerieke waarde van “ladder” (סלם) en “Sinaï” (סיני) exact hetzelfde is: 130. Je zou dus kunnen zeggen dat ook bij de Sinaï zich een “wormgat” opende waardoor 22.000 engelen “strijdwagens” op de berg konden neerdalen (Bamidbar Rabbah 2:3).

Kunnen we afgezien van de theoretische natuurkunde, zulke wormgaten daadwerkelijk creëren? Welnu in 2017 slaagden wetenschappers er voor het eerst in om kleine, weliswaar microscopisch kleine wormgaatjes te produceren. Het is dus zeker mogelijk dat we in de nabije toekomst over de technologie zullen beschikken om grotere wormgaten te openen, waardoor een snelle reis door HaShems uitgestrekte universum mogelijk wordt. Het lijkt erop dat HaShems engelen al zo'n wormgatachtig reissysteem gebruiken, waarbij ze duizenden parsas onmiddellijk doorkruisen. Het zou evenzo goed kunnen helpen met het verklaren van de Toren van Babel, die niet zomaar een toren was, maar bedoeld was om naar de hemel “op te stijgen” en deze te “veroveren”.

ללמד המקום

Natuurlijk lijkt dit allemaal voor ons op science-fiction maar, onze wijzen leerden lang geleden al dat de mensen die de Toren bouwden de wijsheid van de engelen kenden en engelachtige krachten gebruikten om hun plannen te verwezenlijken (zie bijvoorbeeld Zohar I, 76a). HaShem vervolgens “kwam neer” om hen in verwarring te brengen. Hij wiste hun herinneringen en gooide hun talen door elkaar zodat ze niet langer op zo'n manier zouden kunnen samenwerken. Tegenwoordig leven we in een wereld die de techniek heeft om opnieuw heel dicht bij het bestaan van ‘enkelvoudige taal en enkelvoudige woorden’ komt Bereshiet (Genesis 11:1). En opnieuw zien we dat de wetenschap het gevaarlijke terrein van ‘voor God spelen’ betreedt. Hopelijk als het zover komt zal de mensheid het deze keer op een goede manier gebruiken. En de verbazingwekkende capaciteiten die HaShem in Zijn universum mogelijk heeft gemaakt, alleen ten goede gebruiken.

Shabbat Shalom
Jaacov

ha-makom.eu